

Запропоновано зологіпсоцементну суміш з підвищеною водостійкістю, паропроникністю і адгезією.

ОСОБЛИВОСТІ РЕСТАВРАЦІЇ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ

Кисельова Г.В., Літковська М.В., здобувач
(*Одеська державна академія будівництва та архітектури*)

Головна мета проведення будь-яких робіт на пам'ятці архітектури – це продовження її життя як споруди, яка має значну багатосторонню цінність. Важливою умовою продовження існування пам'ятки є активне включення її в життя сучасного суспільства. Цієї мети можливо досягти двома найпоширенішими способами:

1) завдяки підкресленому вираженню художньої та історичної цінності пам'ятки (реставрація);

2) завдяки наданню їй практичної функції (пристосування).

Реставрація – це найскладніший комплексний вид робіт, які проводять на пам'ятках. Її мета – забезпечити збереження автентичної матеріальної структури пам'ятки як носія історичної, наукової, архітектурно-художньої та етнічної інформації. Зміст реставраційного процесу зводиться до зміцнення пам'ятки та підкреслення її історико-культурної значущості.

Реставрація поділяється на фрагментарну та цілісну. Метод фрагментарної реставрації є більш розширеним варіантом консервації, тому що має за мету у першу чергу збереження оригінальної матеріальної структури пам'ятки, хоч і допускає розкриття та обмежені відновлення.

Одним з важливих принципів наукової реставрації є принцип мінімального втручання в історичний матеріал. Актуальність даного принципу сьогодні пов'язана з технологічним прогресом.

Процес реставрації будь-якої пам'ятки можна розділити на основні прийоми:

1) зміцнення – виконується для того, щоб зберегти первинну матеріальну структуру, підвищити несучу здатність конструкцій, забезпечити статичну міцність споруди в цілому із застосуванням комплексу заходів, при цьому виключивши спотворення первинної канонічної архітектурної форми;

2) розкриття – застосовується, щоб забезпечити естетичну виразність об'єкту та виявити його художні або конструктивні особливості;

3) заміна – необхідна у випадку, коли елементи або деяка частина пам'ятки збереглися, але втратили конструктивну міцність, а технічними та технологічними заходами неможливо її зміцнити. Основна вимога до замін полягає в тому, щоб матеріал-замінник та будівельно-технологічні прийоми були максимально наближені до первинних. Обсяг замін має бути обмеженим;

4) відтворення – полягає у відновленні втрачених або пошкоджених частин об'єкта, щоб повернути йому первісний вигляд або принаймні забезпечити його візуальну та естетичну цілісність. Основні принципи: збереження автентичності, документування та нейтральність;

5) доповнення – застосовується для повернення твору його естетичної та функціональної цілісності, проте нові елементи, які додаються, повинні бути чітко відділені від оригіналу. Вимоги та характерні риси: відокремленість нових доданих елементів та повага до початкових рис пам'ятки, тобто нові додані елементи не повинні перекреслювати та затьмарювати первинні форми;

6) додання – це дії, пов'язані із введенням у матеріальну структуру пам'ятки пристроїв для зміцнення історичної споруди та її утилітарного використання. Основна вимога: конкретика та відсутність перспективи спотворення зовнішнього вигляду пам'ятки архітектури;

7) реконструкція – полягає в повному або частковому відновленні об'єкта на основі наявних даних, щоб повернути йому первісний вигляд або близький до нього стан. Реконструкція особливо важлива, коли значна частина об'єкта втрачена або зруйнована, але існує достатньо інформації для точного відтворення його зовнішнього вигляду та структури.

Реставрація є виключно діяльністю людини, тому вплив культури певного народу чи, зокрема, його індивідів є беззаперечним. На сьогоднішній день при аналізі відновлених архітектурних пам'яток отримується матеріал для порівняння підходів до реставраційної діяльності фахівців-реставраторів із різних країн світу.

У європейській практиці стосовно збереження пам'яток мистецтва ширше застосування має термін «консервація», аніж «реставрація». В англійських країнах термін «реставрація», якщо він взагалі використовується, зазвичай застосовується в обмеженому сенсі, позначаючи втручання, спрямоване на інтеграцію втрат у витвір мистецтва чи на відтворення стилю певного періоду.

У країнах Азії застосовуються дещо інші принципи. Для, наприклад, Японії реставрація є особливою ремісничою діяльністю, яка є методом збереження не тільки матеріальних пам'яток минулого, а ще й збереженням і відтворенням традиційних технік будівництва та

ремесла. Простір в японській культурі розглядається не лише як фізична сутність, а й, що є більш важливим, з погляду його зв'язку з плином часу.

Аналіз досліджень японського досвіду реставрації історичних будівель показує, що підходи до збереження та реставрації архітектурних пам'яток дещо відрізняються від західноєвропейських. Зокрема, це пов'язано з тим, що архітектурна спадщина Японії здебільшого побудована з дерева, а одним з основних методів збереження є розбирання та повторне збирання дерев'яних будівель, з заміною непридатних до використання частин.

Давня українська архітектура, в переважній більшості це храмова, якій вдалося достояти до сьогодення, теж є дерев'яною. Однак у цьому регіоні не є поширеним такий метод реставрації, як розбирання та повторне збирання дерев'яної будівлі. Здебільшого традиційним є вибіркове відновлення окремих елементів, які втратили свої конструктивні властивості. У дослідженнях українських науковців часто зазначається, що головною метою реставрації пам'ятки є збереження історичної достовірності (автентичності).

Якщо порівнювати розуміння суті реставрації на двох різних континентах (у Європі та Азії), то в галузі збереження архітектурної спадщини європейські науковці сповідують принципи, розроблені для традиційних мистецьких реставраційних проєктів, якими є: можливість ідентифікації, «мінімальний вплив» і його потенційна можливість повернення до попереднього стану, повага до автентичності та стародавньої «матерії».

Висновок. Реставрація архітектурних пам'яток є не лише технічним процесом, а й глибоким дослідженням історичного, культурного та соціального контексту об'єкта. Основними принципами реставрації є збереження автентичності, наукова обґрунтованість та мінімальне втручання, що дозволяє зберігати первісний вигляд споруд і водночас пристосовувати їх до сучасних умов. Кожен прийом реставрації — чи то відтворення, доповнення або реконструкція — має свою специфіку та повинен застосовуватися залежно від стану об'єкта і доступних історичних даних. Важливо, щоб реставраційні роботи були ретельно задокументовані та спрямовані на збереження культурної цінності об'єкта для майбутніх поколінь. Також слід зазначити, що реставраційні процеси та технології у різних частинах світу можуть суттєво відрізнятися один від одного. Це обумовлено багатьма факторами, як культурно-історичними, так і технологічними.